HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

הורו

[א]בית דין לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה והלך היחיד ועשה שוגג על פיהם בין שעשו ועשה עמהן בין שעשו ועשה אחריהן בין שלא עשו ועשה פטור מפני שתלה בב"ד [ב]הורו ב"ד וידע אחד מהן שטעו או תלמיד והוא ראוי להוראה והלך ועשה על פיהן בין שעשו ועשה עמהן בין שעשו ועשה אחריהן בין שלא עשו ועשה הרי זה חייב מפני שלא תלה בב"ד זה הכלל התולה בעצמו חייב והתולה בב"ד פטור: **גמ'** אמר שמואל לעולם אין ב"ד חייבין עד שיאמרו להם מותרין אתם רב דימי מנהרדעא אמר [ג]עד שיאמרו להם מותרין אתם לעשות מ"ט לפי שלא נגמרה הוראה אמר אביי אף אנן נמי א)תנינא [ד]חזר לעירו שנה ולימד כדרך שלימד פטור הורה לעשות חייב א"ר אבא אף אנן נמי תנינא ב)הורו לה ב"ד להנשא והלכה וקלקלה חייבת בקרבן שלא התירו לה אלא להנשא אמר רבינא אף אנן נמי תנינא הורו ב"ד לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה ג)תו לא מידי איכא דאמרי אמר שמואל אין ב"ד חייבין עד שיאמרו להם מותרים אתם לעשות רב דימי מנהרדעא אמר אפילו מותרים אתם נגמרה הוראה אמר אביי והא לא תנן הכי חזר לעירו ושנה או לימד כדרך שלימד פטור הורה לעשות חייב אמר רבי אבא והא לא תנן הכי הורו לה ב"ד להנשא והלכה וקלקלה חייבת בקרבן שלא התירו לה אלא להנשא אמר רבינא והא לא תנן הכי הורו ב"ד לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה תו לא מידי: והלך היחיד ועשה שוגג על פיהם: וניתני ועשה על פיהם שוגג למה לי אמר רבא שוגג לאתויי הורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו פטור על פיהם על פיהם ממש ואיכא דאמרי אמר רבא שוגג על פיהם הוא דפטור אבל נתחלף לו חלב בשומן ואכלו חייב מילתא דפשיטא ליה לרבא קמיבעיא ליה לרמי בר חמא ד)דבעי רמי בר חמא הורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לו בשומן ואכלו מהו אמר רבא תא שמע הלך יחיד ועשה שוגג על פיהם כו' שוגג על פיהם למה לי לאו לאתויי הורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו פטור דלמא שוגג על פיהם הוא דפטור אבל נתחלף לו חלב בשומן ואכלו חייב איכא דאמרי אמר רבא ת"ש הלך יחיד ועשה שוגג על פיהם מאי לאו שוגג על פיהם הוא דפטור אבל נתחלף לו חלב בשומן ואכלו חייב דלמא או שוגג או על פיהם בפלוגתא הורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו רב אמר פטור ור' יוחנן אמר [ה]חייב מיתיבי [1]מעם הארץ בעשותה ה)[ו]פרט למומר ו) רבי שמעון בן יוסי אומר משום ר"ש ז)(אינו צריך) הרי הוא אומר אשר לא תעשינה בשגגה ואשם או הודע ח)השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו לא שב מידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו ואם איתא הא לא שב מידיעתו הוא אמר ר"פ קסבר ר' יוחנן כיון דכי מתידע להו לבי דינא הדרי בהו והוא נמי הדר ביה שב מידיעתו קרינן ביה וחייב אמר רבא [ז]מודה רב שאינו משלים לרוב צבור מ"ט אמר קרא בשגגה [ח]עד שיהו כולן בשגגה אחת: בין שעשו ועשה עמהן כו': למה ליה למיתנא כל הני בשלמא רישא ט)לא זו אף זו קתני אלא סיפא דלחיובא איפכא מיבעי ליה

הורו בית דין כו'. כגון שהורו שחלב או דם מותר: **והלך היחיד ועשה שוגג על פיהם.** מפרש בגמרא: **בין שעשו.** ב"ד ועשה היחיד עמהם כגון שאכל דם או חלב עמהן: **בין שעשו ועשה אחריהן.** בזה אחר זה: **בין שלא עשו.** ב"ד: **ועשה.** היחיד על פיהן: **פטור.** מלהביא כשבה ושעירה י) הואיל ותלה בב"ד ועשה על פיהם: **הורו ב"ד וידע אחד מהם.** מב"ד שטעו: **או תלמיד ראוי להוראה והלך.** אותו אחד או אותו תלמיד ועשה על פיהם שטעה במצוה לשמוע דברי חכמים כדמפרש בגמרא כ): **הרי זה חייב.** מפני שלא תלה ממש בב"ד שהרי יודע שטעו ואמרינן בגמ' ל) העושה מפני עצמו חייב בהוראת ב"ד פטור: **גמ' לעולם אין ב"ד חייבין.** כי עשו הקהל או רובו על פיהם כלומר בין למ"ד ב"ד מביאין פר בין למ"ד צבור מביאין פר ולא ב"ד מ) לעולם לא הוי גמר הוראה לחייב קרבן ולגבי יחיד להוי תולה בב"ד: **עד שאמרו.** ב"ד לצבור מותרין אתם: **רב דימי אמר.** לעולם לא נגמרה הוראה לחייבן קרבן עד שיאמרו מותרין אתם לעשות: **אף אנן נמי תנינא.** בפרק אלו הן הנחנקין נ): **חזר.** זקן ממרא לעירו וכו' הורה לעשות דמשמע דקאמר מותרין אתם לעשות דנגמרה הוראתו חייב: **הורו לה ב"ד להנשא.** על פי עד אחד דאי בשני עדים לא צריך ב"ד: **והלכה וקלקלה.** בזנות ואחר כך בא בעלה: **חייבת בקרבן.** לפי שלא היתה תולה בב"ד. מדקתני הורו לה ב"ד להנשא ולא קתני התירוה ב"ד ש"מ דלא נגמרה הוראת' עד שיאמרו מותרין אתם לעשות: **הורו ב"ד לעבור.** דמשמע הורו ב"ד לעשות דאינה גמורה הוראתם עד שיאמרו מותרין אתם לעשות: **והא לא תנן הכי.** כולהו מקשו לרב דימי: **אמר רבא.** תרתי קתני דמשמע הכי והלך היחיד ועשה או שוגג או על פיהם. שוגג כגון שהורו בית דין שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו דפטור אע"ג דלא הוי על פיהם ממש ושלא במתכוין קאכיל ליה אפילו הכי הואיל ואילו מתידע ליה דחלב הוא לא הוה הדר ביה שהרי הורו ב"ד שחלב מותר הלכך תולה בב"ד קרינן ביה ופטור: **על פיהם ממש.** כגון שהורו ב"ד שחלב מותר והלך ועשה על פיהם לאשמועי' דשוגג על פיהם פטור: **ואיכא דאמרי.** חדא קתני להכי איצטריך למיתני שוגג על פיהם דמשמע דשוגג ממש על פיהם הוא דפטור דהיינו על פיהן ממש דידע דחלב הוא ופטור משום דתלה בב"ד ממש: **אבל שוגג שלא על פיהן.** כגון שהורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו חייב שלא תלה עצמו בב"ד: **רב אמר פטור.** דתולה בב"ד הוי ויחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור: **ור' יוחנן אמר חייב.** הואיל ולא הוי על פיהם ממש כתולה בעצמו הוא וחייב: **מעם הארץ בעשותה.** ולא כל עם הארץ: **פרט למומר** ס). דאינו מביא קרבן על שגגתו דאין מקבלין מידו: **ר"ש בן יוסי אומר אינו צריך הרי הוא אומר אשר לא תעשינה וכו'.** ומומר לא שב מידיעתו הוא לפיכך אינו מביא קרבן על שגגתו ואמר לקמן בפ"ב ע) מומר שאכל חלב והביא קרבן על הדם איכא בינייהו והכא נמי כי הורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן לא שב מידיעתו הוא ולפיכך אינו חייב דהא הורו ב"ד שחלב מותר וקשיא לר' יוחנן דאמר חייב דתולה בעצמו הוא: **אמר רב פפא קסבר ר' יוחנן.** כיון דאילו הוה ידיע לב"ד דטעו הוו הדרי בהו והוא נמי הוי הדר ביה הלכך שב מידיעתו קרינן ביה וחייב קרבן שהרי לא תלה כ"כ בב"ד שלא עשה על פיהם ממש ואמטו להכי קאמר רבי יוחנן דחייב קרבן אבל היכא דעשה על פיהם ממש אע"ג דאילו הוי ידיע לב"ד הוו הדרי בהו והוא נמי הוה הדר ביה והוי שב מידיעתו אפ"ה פטור מפני שתלה ממש בדעת ב"ד: **אמר רבא.** אע"ג דאמר רב כי נתחלף לו חלב בשומן דהוי יחיד שעשה בהוראת ב"ד ופטור מודה רב שאין אותו יחיד משלים לרוב צבור כגון שאמרו ב"ד שחלב מותר והלכו חצי צבור ועשו על פיהם ואכלו חלב ממש והלך זה ואכל ונתחלף לו חלב בשומן: **שאינו משלים לרוב צבור.** ואין מביאין פר דבעינן שיהיו כולן ממש שוגגין בשגגה אחת ע"פ ב"ד: **למה לי למתני כולהו.** במתני' ועשה עמהם ועשה אחריהם שלא עשו ועשה: **בשלמא רישא לא זו אף זו קתני.** דהכי משמע לא מיבעיא זו דעשה עמהם דהוי ודאי תולה בב"ד דפטור אלא אף זו נמי דעשה אחריהם הוי תולה בב"ד ופטור ולא זו בלבד דעשה אחריהם דפטור אלא אף זו דלא עשו ב"ד ועשה אפי' הכי תולה בב"ד הוי ופטור: **אלא סיפא איפכא מיבעיא ליה למיתנא.** דהכי איבעיא ליה למיתנא הורו ב"ד וידע א' מהן שטעו או תלמיד וראוי להוראה והלך ועשה על פיהם בין שלא עשו ועשה ובין שעשה אחריהם ובין שעשה עמהם דלא תלה בב"ד דהוי משמע לא זו בלבד דלא עשו ועשה דלא הוי תולה בב"ד דחייב אלא אף זו דעשה אחריהן לא תלה בב"ד וחייב ולא זו בלבד דעשה אחריהן חייב אלא אף זו דעשה עמהן דס"ד אמינא הואיל ועשה עמהם תולה בבית דין קרינא ביה ולהוי פטור אפילו הכי אמרי' הואיל וידע שטעו לא תלה בבית דין וחייב:

תוספות

אמר המתעסק אלו התוספות כבר היו בדפוס וכו' ע"ג בזה"ל. מצאתי תוס' כת"י על מס' הוריות והעתקתים ולדפוס אצל האשר"י ממס' סוכה. ונקלטו ע"י הג"מ **אליהו ב"ר אברהם** הלוי **איטינגען** ז"ל בעהמ"ס **ברית הלוי ומנחת אליהו.** ובהיות שמציאתן נעלם מעין כל ומי יבקש דבר שלא במקומו אשר ע"כ אמרתי להעמידן במקומן:

הורו ב"ד. הם סנהדרי גדולה כדדרשינן בת"כ עדת ישראל עדה המיוחדת בישראל זו סנהדרי גדולה: **בין שעשו ועשה עמהן.** ל"ע אם ב"ד עצמן חייבין להביא כשבה או שעירה דנהי דפר אין מביאין אא"כ רוב צבור עשו על פיהן מ"מ קרבן יחיד לייתו או שמא פטורים לגמרי: **הורו לה ב"ד להנשא.** האי ב"ד אינו סנהדרין גדולה שהרי ב"ד יכולין להתירה לינשא. ומ"מ הכי נמי אית להו האי דינא שאם עשתה כמו שהורו היתה פטורה כיון שתולה בב"ד: **אמר אביי והא אנן לא תנן הכי.** הא דלא פריך ללישנא קמא לשמואל כמו דפריך הכא לרב דימי דללישנא קמא מצינן למימר דרב דימי אתא לפרושי דברי שמואל: **הכא** מסקינן לענין קרבן [עד] שיאמרו מותרין לעשות. וה"ה בעלמא גבי הוראה דאין לתלמיד לסמוך על דברי רבו עד דא"ל הכי. והא דתניא פ' יש נוחלין (ב"ב קל:) אין למדין הלכה על פי מעשה. ה"פ התם אם יאמר לך אדם ראיתי מעשה שאירע בכה"ג שהורו כן אין לסמוך על דבריו דשמא לא עיין היטב ושמא אותו מעשה היה קצת משונה. עד שיאמר הלכה למעשה פי' עד שיבא לו מתוך ההלכה דאיתא לאותו דבר מה שאומר כי התלמוד ודברי האמוראין עיקר כדאיתא בירושלמי ריש פיאה אין למדין לא מהלכות ולא מהגדות ולא מן התוספתא אלא מפי התלמוד: **ואיכא דאמרי** חדא קתני. ואין להקשות דלא ליתני כי אם על פיהם וממילא משמע דוקא על פיהם. שמא ה"א ה"ה נתחלף לו להכי תנא שוגג למימר באיזה שוגג דוקא על פיהם: **עד שיהיו כולן בשגגה אחת.** ל"ע אם רוב צבור עשו בזה הענין שנתחלף להם והוי כולן בשגגה אחת אי מיחייב בית דין:

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פי"ב מהל' שגגות הל' א סמג עשין ריז:
ב ב מיי' שם פי"ג הל' א והל' ה סמג שם:
ג ג מיי' שם פי"ב הל"ב ופ' יג הל"א סמג שם:
ד ד מיי' פ"ג מהל' ממרים הל' ו סמג לאוין קסג:
ה ה מיי' פי"ג מה' שגגות הל' ה סמג עשין ריז:
ו ו מיי' שם פ"ג הל' ז ופ"ג מהל' מעשה הקרבנות הלכה ד:
ז ז ח מיי' פי"ג מהל' שגגות הל' ה סמג עשין ריז:

תורה אור השלם

1. וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִשְׁגָגָה מֵעַם הָאָרֶץ בַּעֲשֹׂתָהּ אַחַת מִמִּצְוֹת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁם: אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְהֵבִיא קָרְבָּנוֹ שְׂעִירַת עִזִּים תְּמִימָה נְקֵבָה עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא:
ויקרא ד כז-כח

מוסף רש"י

תו לא מידי. תו ליכא לאקשויי מידי (עירובין קג:) אין להקשות על דבר זה (ע"ז כג. סד.) אין לדון אחר דבר זה (סוכה לו:) ליכא לשנויי מידי (סנהדרין סב.) אין להקניט בדבר זה (שם סו:). **הורו ב"ד שחלב מותר.** שעל הקרב ולא שעל הכליות, דלא הוי עוקר כל הגוף (לקמן ד:). **מעם הארץ בעשותה פרט למומר.** מעם ולא כל עם, וגבי חטאת כתיב שבא על השוגג (חולין ה.). **רבי שמעון כו'.** מכאן אתה למד (שם). **אשר לא תעשינה בשגגה ואשם.** וסמיך ליה או הודע אליו חטאתו אשר חטא והביא אשמו, דמשמע אשר לא תעשינה אם היה יודע שהוא אסור, ושגגה היתה לו וחטא ואשם הוא יביא (שם) משמע שאילו ידע לא עשה אבל בשגגה עשה ואשם (יומא פ.). **השב מידיעתו.** הפורש ונבדל מתחלה ואין עובר אם היה יודע שהוא אסור, ובתו"כ גרס היושב, שאם היה יודע שהוא חלב היה יושב ומבטל מעבירה זו (חולין ה:).

רבינו חננאל

הורו ב"ד. במצות עשה כגון פסח ומילה או לא תעשה דלית בה כרת וחטאת כגון שפיכות דמים וכיוצא בזה ליכא קרבן כלל. ואם הורו (בשורת) [בזולת] התנאים הנזכרין ועשו מיעוט הקהל על פיהן והוא הדין ליחיד כל אחד מביא קרבן חטאת דקיי"ל כחכמים שאמרו יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב. ואם כשהורו עשו הן ולא עשה אחד מן הקהל אין מביאין פר אלא כל אחד ואחד מביא קרבן יחיד שנא' ועשו מעשה תלוי בקהל והוראה בב"ד ואם הורו ועשה אחד מזיד על פיהן אם ידע שלא כדת הורו וכי א) אין חכמה נגד ה' פטור מקרבן. ואם טעה במצוה לשמוע דברי חכמים חייב בקרבן וה"ה לקהל או רובו אם טעו במצוה לשמוע דברי חכמים ב) הפר הקרב ואם חזרו וטעו מה שהורו כגון שידעו שהתירו איסור אבל שכחו מה היה הוא הדין ג) זה הכלל נקוט בידך כל היכא דתשכח פטור [פטור] ב"ד מזה הפר הוא אבל קרבן יחיד איכא. ובזה שביארנו דיי לפתוח בין תבין. ועיקר כל זה (מצוי) [תמצא] בזה הפרק (דף ד:) באותה ששנינו הורו ב"ד שוגגין ועשו כל הקהל שוגגין: אמר שמואל אין ב"ד חייבין עד שיאמרו להן מותרים אתם. פירוש אין ב"ד חייב להביא פר עד שיאמרו לקהל מותרין אתם. אבל אם לא אמרו מותרין אתם אלא שנו כדרכן והלכו הקהל ועשו הרי כל אחד וא' מביא כשבה או שעירה. דקסבר שמואל דבאמירת מותרין אתם נגמרה הוראה: רב דימי מנהרדעא אמר אפילו אמרו מותרין אתם אין הפר בא דעדיין לא נגמרה הוראה. [עד כו'] יש שומע מהא דהלכתא כמאן דאמר דב"ד מביאין פר משלהן דאם איתא דלא. לימא אין הורית ב"ד הוריה עד שיאמרו כו' אי נמי לימא אין חייבין אמאי אמרו ב"ד ותו הא דתנן בפ"ב (לקמן דף ז.) שאין ב"ד חייבין ליתני שאין חייבין. ובפרקין גופיה (דף ד:) תנן סתמא הורו ב"ד שוגגין ועשו כל הקהל שוגגין מביאין פר ותו מדאוקימנא לקמן ההיא דתניא ב"ד מביאין על ידיהן קרבנן. ויש מי שפירש (אמר) [הא דאמר] שמואל אין בית דין חייבין. בין למ"ד ב"ד מביאין בין

א) ר"ל דוקן יודע ג"כ שאין חכמה נגד ה' ואינו צריך לשמוע להם: ב) אולי צ"ל חייבים בפר הקהל: ג) חסר כאן ועי' לקמן ד' ה' ע"א:

מסורת הש"ס

א) סנהדרין פו., ב) יבמות פז., ג) [סוכה לו. וש"נ], ד) לקמן ד:, ה) שבת סט. ע"ש לקמן יא. חולין ה: יומא פ., ו) [בס"א: למשומד], ז) רש"א מ"ז, ח) [שבועות כו:], ט) [יבמות יט. גיטין טו: ב"מ לח.], י) [צ"ל או שעירה], כ) [ע"ב], ל) [שם], מ) [לקמן ד:], נ) [סנהדרין פו:], ס) בס"א: למשומד, וכן להלן, ע) [דף יא.],

תוספות הרא"ש

הורו ב"ד וידע א' מהן שטעו או תלמיד שהוא ראוי להוראה וכו' הרי זה חייב מפני שלא תלה בב"ד. לא זו אף זו קתני לא מיבעיא ידע אחד מסנהדרין גופייהו דטעו דחייב דלא נגמרה הוראה בהסכמת כולן אלא אפי' אחד מן התלמידים הדנים לפניהם בקרקע וראוי להוראה חייב ולא מיבעי' ראוי להוראה אלא אפי' גמיר ולא סביר ונראה לו לפי מה שלמד שטעו בב"ד חייב דכל שאין דעתו מסכמת לדעת ב"ד תולה בדעת עצמו דתנן במתני' לקמן (דף ד:) שוגגין ועשו מזידין פטורין אלמא דכיון דנראה לצבור שטעו לא הוי הוראה הה"נ יחידי ואמרינן נמי זה הכלל התולה בעצמו חייב לאתויי מבעט בהוראה. מי שרגיל לבעט בהוראה אע"פ שעתה הוא מסכים עם ב"ד מיקרי תולה בעצמו ולכ"ש כל אדם שאין דעתו מסכמת עם בית דין:

גמ' אין ב"ד חייבין עד שיאמרו להם מותרין אתם. פי' ששאלו לב"ד מה אנו לאכול חלב שע"ג הקיבה ואמרו להם מותרין אתם לאכול לאפוקי אם שנו ולמדו להם בבית המדרש שמותר דלא הוי הוראה. והקשה הרמ"ה ז"ל מה חלוק יש בין מותרין אתם ובין מותרים אתם לעשות. ופי' דמותרין אתם דקאמר שמואל לא מיירי ששאלו אם מותרין לאכול דאם אמרו להם מותרים אתם היינו מותרין אתם לעשות דבשאלת השואל תלויה ההוראה ולא בתשובת המורה דכיון ששאלוהו אם מותרין לאכול יודע המורה כשיאמר מותרין אתם שיאכלו על פיו וכשאמר להם מותרין אתם הוי כאילו אמר להם מותרין אתם לעשות אלא מיירי ששאלו להם הוראה [מה] אנו להורות היתר בחלב שעל הקיבה ואמרו להם מותרין אתם דאע"ג דלא הורו אותם לעשות אלא להורות לאחרים הוראה הוי. ולא נהירא לן דכיון שידע המורה ששאלו כדי להורות היתר לכל שואל יותר ה"ל לדקדק בדבריו (וכ"ש) [וכשהוא] הורה להם היתר כ"ש דהוי הוראה. ונראה לי לפרש כההיא דקתני בבבא בתרא בפרק יש נוחלין (דף קל:) ת"ר אין למדין הלכה לא מפי תלמוד ולא מפי מעשה עד שיאמרו הלכה למעשה שאל ואמר הלכה למעשה ילך ויעשה. ותו אמרו התם א"ל ר' אסי לר' יוחנן כי אמר לן מר הלכה נעבד. א"ל (דע) [עד] דאמרי לכו הלכה למעשה כלו' אפי' אם ישאלו לו אם הלכה כך ויאמר להם הלכה כן לא יסמכו ע"ז לעשות מעשה עד שישאלו ממנו פעם שנית בשעת מעשה לפי שכשהאיסור מזומן לו לעשות מיד אז מדקדק המורה בדבריו שלא תארע ע"י תקלה וה"פ הכא אם שאלו להם ואמרו להם מותרין אתם אף בשלא בשעת מעשה קאמר שמואל דהוי הוראה. ורב דימי דקאמר כההיא דפ' יש נוחלין: **אמר** רבא אף אנן נמי תנינא הורוה ב"ד לינשא והלכה וקלקלה חייבת שלא התירוה ב"ד אלא להנשא. דקדק רש"י ז"ל מדקתני הורוה ב"ד להנשא ולא קתני התירוה ב"ד שלא נגמרה הוראה עד שיאמרו מותרים אתם לעשות. והקשה הרמ"ה ז"ל דמה לי הורוה ומה לי התירוה. אידי ואידי חד הוא דהא רב דימי מנהרדעא דהוא מרי דשמעתתא במותרים אתם לעשות סגיא ליה. ועוד הא בהדיא קתני שלא התירוה אלא להנשא אלמא לענין נישואין בהתירוה להנשא סגיא ליה ופי' דהכי דייק (דחשי') [דחזינן] הכא כשהתירוה לינשא הוציאוה מכלל אשת איש לכל דבר ועשאוה פנויה אפ"ה בשקלקלה לא מיקרי תולה בב"ד אלמא לא מיקרי תולה בדעת ב"ד אלא באותה מעשה עצמה שהורו בו היתר ואע"פ שהמעשה הוא יוצאה מכלל דהוראה זו אמנם (דנראה) [דהוראה אינה] אלא להיותו מותר באותה מעשה עצמה ומזה יש ללמוד דלא מיקריא הוראה עד שפרשו היתר העשיה. ונ"ל ליישב לשון רש"י ז"ל מדקתני ברישא הורוה ב"ד להנשא ולא קתני התירוה ב"ד כדקתני בסיפא ש"מ שבכל מקום (שהשרכה) [שהצריכו] הוראה הוי דוקא עד שיורו לעשות ולהכי תנא ברישא הורוה ב"ד ובסיפא התירוה (שירוו) להנשא לאשמעינן דכל הוראה במותר לעשות: **מעם** הארץ פרט. פרש"י ז"ל דמעוט מעם הארץ קא דרשי מע"ה ולא כל עם הארץ והק' הרמ"ה ז"ל אי (עם) [מעם] הארץ מקצת מעם הארץ ממאי דלמעוטי [מומר] לימא למעוטי כולו קהל קא אתי. ותו הא בהדיא אמרינן לקמן דמעם הארץ לרבויי קא אתי ופי' דממעטינן [מומר] מעם הארץ דלאו בכלל עם הארץ הוא כדדרשי' (יבמות כב: וש"מ) גבי נשיא בעמך בעושה מעשה עמך. ולא נהירא כלל דהתם מבעמך דריש דמשמע בעמך לאפוקי אבל ע"ה הכל בכלל ועוד דלקמן (דף יא.) דרשינן מע"ה פרט לנשיא פרט למשיח אלא ודאי דמעם הארץ מיעוטא וע"ה משמע כל הקהל או רובו: פרט (וכו') [למומר וא"ת] תיפוק ליה משום זבח רשעים תועבה וי"ל דמיירי אחר שעשה תשובה: אמר רב פפא קא סבר רבי יוחנן דכי מתיידע להו לבי דינא הדרי בהו והוא נמי הדר ביה שב מידיעתו קרי' ביה. דמידיעת איסור